

Jan Rajchel

***Prawne zagadnienia aktów
administracyjnych wydawanych przez Policję
w ochronie bezpieczeństwa
i porządku ruchu drogowego***

***The legal issues of administrative acts concerning the
protection of road traffic safety and road traffic order
issued by the police***

Keywords: *national safety, public safety, law, police, administration*

Problematyka ochrony bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego stanowiąc zagadnienie wysoce złożone – przede wszystkim ze względu na rozliczność przyczyn i okoliczności, które jej towarzyszą, jak również w związku z obowiązkiem jej zapewnienia przez państwo – wielokrotnie była przedmiotem rozważań na gruncie teoretycznym [Misiuk, Nowakowski, Pomykała, Rajchel, 2005]; [Rajchel, 2007]; [Szczuraszek 2008]; [Lejda, Rajchel, Wieczorek, 2007].

Mówiąc więc o przyczynach i okolicznościach dotyczących przedmiotowej ochrony należy w pierwszej kolejności mieć na uwadze ogół zagadnień związanych z licznymi zdarzeniami drogowymi zachodzącymi w sferze ruchu drogowego [Nowakowski, Rajchel, 2003: 12].

Natomiast państwowy obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego można sprowadzić do powołania i wyposażenia przez ustawodawcę licznych podmiotów zajmujących się przedmiotową ochroną, z których niewątpliwie najszerze kompetencje posiada Policja [Szałowski, 2003] – w szczególności dlatego, że zgodnie z art. 1 ust. 2 *ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji* [Dz.U. z 2007 r. nr 43, poz. 277 z późn. zm.; dalej zwana uoP] do jej podstawowych zadań należy m.in.: ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania.

Z uwagi na fakt, że Policja może realizować swoje zadania tylko na podstawie i w granicach prawa, ustawodawca nakładając obowiązek ochrony bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego ustanowił równocześnie niezbędne formy prawne służące do jej realizacji. Cała zatem działalność Policji musi być regulowana przepisami prawa, niezależnie od tego, czy jej aktywność ma charakter władczy, czy też dotyczy innych czynności, takich jak. techniczne, organizatorskie itp., które również muszą być oparte na prawie bądź normach kompetencyjnych [Ochendowski, 2009: 180].

Z uwagi więc na fakt, że wszelkie działania organów administracji publicznej w kontekście realizacji zadań państwowych uregulowane są prawem, przyjęło się w literaturze stosować określenie prawnych form działania administracji, które również będą charakterystyczne dla aktywności Policji [Stefaniuk, 2009: 352]; [Starościak 1978: 39]; [Płowucha, 1995: 31].

Wyodrębnienie więc prawnych form działania stosownych przez Policję w ramach przedmiotowej ochrony stanowi tylko ich pewien zarys modelowy – właściwy dla większości organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Poza tym należy również podkreślić, że aktualnie następuje ewolucja prawnych form działania administracji, co także uzasadnia podjęcie stosownej analizy [Zacharko, Matan, Łaszczycza, 2008]; [Wiktorowska, 2007: 359].

W ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego jedną z wielu prawnych form działania jest wydawanie aktów administracyjnych. Należy podkreślić, że na gruncie teorii akt administracyjny przyjęło się uznawać za najbardziej typową formę działania administracji publicznej, ponieważ tylko organy administrujące mogą się nim posługiwać w zakresie swojej właściwości [Rybicki, Piątek, 1984: 148].

Akt administracyjny wydawany jest więc zgodnie z podstawą prawną rangi ustawowej oraz w ramach wyraźnego jej upoważnienia. Ma charakter władczy i skierowany jest na wywołanie konkretnych, indywidualnie oznaczonych skutków prawnych. Zatem aktem administracyjnym nie będą akty normatywne przybierające postać rozporządzeń, czy zarządzeń będących źródłami prawa [Ochendowski, 2009: 189]; [Starościak, 1978: 163].

Przywołując literaturę krajową okresu międzywojennego warto przybliżyć poglądy wybitnego administratywisty tamtego okresu – W.L. Jaworskiego, który pojęcie aktu administracyjnego rozumiał w sposób wysoce szeroki. Autor ten określił przedmiotowy termin, jako *czynność organu administracyjnego, pociągający za sobą pewien skutek prawny, określony w ustawie. Aktem administracyjnym może być także i pewien fakt. Na przykład aktem administracyjnym jest rozkaz aresztowania, jak jest nim także samo aresztowanie. Jest aktem administracyjnym pozwolenie na egzekucję, ale również i przeprowadzenie egzekucji. My od pojęcia aktu wymagamy, aby to była emanacja władzy administracyjnej, pociągającej za sobą skutek prawny* [Jaworski, 1924: 92].

Powstały zatem w okresie międzywojennym przedmiotowy dorobek naukowy wywarł zdecydowany wpływ na współczesne poglądy doktryny, zaś obecni administratywiści definiując akt administracyjny najczęściej wskazują jego najbardziej charakterystyczne cechy lub podejmują próbę jego systematyzacji w oparciu o różne kryteria. Wynika to z faktu, że konstrukcja aktu administracyjnego nie ma charakteru jednorodnego, zaś tworzenie zamkniętej definicji tego pojęcia jest zadaniem wysoce trudnym do realizacji.

J. Boć uważa, że aktem administracyjnym jest *sformalizowany objaw woli organu administracyjnego podjęty na podstawie prawa i w granicach przysługujących temu organowi kompetencji skierowanych do zindywidualizowanego adresata w konkretnej sprawie, wywołujący skutki prawne w sferze prawa administracyjnego, a niekiedy również w sferze innych działań prawa* [Boć, 2005: 283].

Zdaniem K.M. Ziemskiego aktem administracyjnym jest taka czynności prawna, która *stanowi zmierzające do wywołania bezpośrednich skutków prawnych władcze, kierowane na zewnątrz administracji oświadczenie woli konkretnego podmiotu wykonującego zadania z zakresu administracji publicznej, wyrażające rozstrzygnięcie co do konsekwencji prawnych, a więc konsekwencji normy bądź norm generalnych, dla zindywidualizowanego, tak od strony podmiotowej jak i przedmiotowej stanu faktycznego, dotyczące indywidualnie wskazanych podmiotów, wyznaczając im zachowania w konkretnie określonych sytuacjach, w sposób bezpośredni wywołując zamierzony skutek prawny i w ten sposób załatwiając sprawę* [Ziemski, 2005: 516].

A. Błaś wskazał natomiast, że prawidłowy akt administracyjny *musi być wydany zgodnie z prawem materialnym, co oznacza, że prawo musi wyrażać nie zezwalać na rozstrzygnięcie o prawach i obowiązkach określonych podmiotów w drodze aktu administracyjnego, musi być wydany zgodnie z prawem ustrojowym, co oznacza, że musi być wydany przez organ administracji publicznej kompetentny zarówno rzeczowo, jak i miejscowo, musi być wydany zgodnie z prawem procesowym, czyli w odpowiednim trybie określać zarówno sposób jego podejmowania, jak i kontroli, musi być wydany z właściwym wykorzystaniem samodzielności prawnej przyznanej organowi przez normy prawa materialnego, ustrojowego i procesowego* [Błaś, 2005: 316].

Biorąc powyższe pod uwagę można dokonać charakterystyki aktu administracyjnego, który w literaturze prawa administracyjnego nie budzi wątpliwości. Musi on być więc wydany na podstawie i w celu realizacji prawa powszechnie obowiązującego, z tym, że chodzi tu o zastosowanie norm prawa administracyjnego.

Z uwagi na fakt, że autorem aktu administracyjnego jest zawsze organ wykonujący zadania ze sfery administracji publicznej, toteż stanowi on władcze oświadczenie jego woli, wyrażanej w imieniu państwa i na jego rachunek. Oznacza to, że bez względu na fakt następczego istnienia organu administracji publicznej, który wydał dany akt pozostaje on zachowany w mocy, zaś jego wykonanie zabezpieczone jest państwowym przymusem [Zimmerman, 2006: 290].

Władczość i jednostronność aktu administracyjnego oznacza zaś, że organ administrujący sam decyduje o prawach i obowiązkach adresata wydobytą je ze stosowanej normy poprzez połączenie z danym stanem faktycznym, przy pośrednim wpływie adresata na jego treść. Jednakże pomimo jednostronnego charakteru aktu administracyjnego jest on dwustronnie wiążący, gdyż prawa i obowiązki wynikające z niego wiążą zarówno organ, jak i adresata [Zimmerman, 2006: 290].

Ponadto ze wskazaną cechą wiąże się również podwójna konkretność aktu administracyjnego polegająca na wskazaniu konkretnego adresata i konkretnej sprawy, co zdecydowanie odróżnia akt administracyjny od aktu normatywnego [Ura, 2009: 96].

Kolejną cechą aktu administracyjnego jest charakter skutku, jaki wywołuje jego byt. W szczególności wiąże się on ze stworzeniem, zmianą lub ustaniem stosunków administracyjnoprawnych. Mimo że akt administracyjny zasadniczo zawsze wywołuje skutki prawne w sferze prawa administracyjnego, to nie został tylko do niej ograniczony, gdyż np.: określenie granic dopuszczalnych norm zanieczyszczeń niezagrożających bezpieczeństwu publicznemu odnosi się także do norm prawa karnego [Ura, 2009: 97].

Z uwagi na wielość i różnorodność cech aktu administracyjnego w literaturze istnieją również różne jego typy stanowiące pewien zarys modelowy, gdyż nie mają one charakteru katalogu zamkniętego [Łaszczyca, Matan, 2008; 187].

Niemniej jednak w przedmiotowej problematyce wysoce zasadny jest jednak podział aktów administracyjnych na zewnętrzne i wewnętrzne

stosownie do kryterium relacji zachodzącej między wydającym dany akt a jego adresatem.

Jak słusznie zauważył J. Borkowski – w zewnętrznym akcie administracyjnym jego adresat jest niezależny organizacyjnie, zaś w akcie wewnętrznym istnieje jego podporządkowanie [Borkowski, 1999: 23].

Akty zewnętrzne są więc skierowane do poszczególnych obywateli, pewnych grup osób, organizacji społecznych, jak również niekiedy do organów niepodlegających służbowo organowi wydającemu dany akt administracyjny, które w praktyce administracyjnej najczęściej przyjmują postać decyzji administracyjnych [Rajchel, 2009: 221].

Natomiast akty wewnętrzne kierowane są do podmiotów podległych służbowo organowi wydającemu dany akt, które najczęściej przybierają formę poleceń służbowych. Istniejące rozróżnienie aktów administracyjnych na zewnętrzne i wewnętrzne skutkuje stosowaniem wobec nich różnych wymagań ważności, jak też możliwości uproszczonego trybu ich powstawania. Niemniej jednak decyzja administracyjna będąca zewnętrznym aktem administracyjnym jest wydawana, gdy organ administracji publicznej – w oparciu o wynik postępowania określonego w przepisach kpa lub przepisach szczegółowych – wydaje rozstrzygnięcie dotyczące określonych praw [Rajchel, 2009: 221].

Należy więc podkreślić, że *każda decyzja jest aktem administracyjnym, ale nie każdy akt administracyjny przybiera formę decyzji* [Ura, 2009: 103].

W tym duchu powstały dwa zasadnicze stanowiska teoretyczne, z których pierwsze traktuje decyzję administracyjną jako akt stosowania normy prawa administracyjnego, zaś druga, jako rodzaj aktu administracyjnego w świetle prawnych form działania administracji [Krupa, 2009: 165].

Zarówno względy praktyczne, jak i techniczne przesądzają o tym, że decyzja administracyjna stanowi postać kwalifikowaną aktu administracyjnego, która rozstrzyga sprawę co do jej istoty w całości lub w części albo w inny sposób kończy sprawę w danej instancji. Decyzja będąc zatem kwalifikowanym aktem administracyjnym stanowi typowy proces sterowania

procesami zachodzącymi w sferze publicznej, jak też oddziałuje na daną jednostkę. Z uwagi na to, że jej treść może zezwalać, zabraniać lub nakazywać jednostce określone zachowanie, tym samym będzie rozstrzygać o sprzecznych interesach społeczności ludzkich [Ura, 2009: 104].

Biorąc powyższe pod uwagę należy podkreślić, że wśród zewnętrznych aktów administracyjnych, które wydawane są przez Policję będą występowały trzy rodzaje rozstrzygnięć: decyzje administracyjne, rozstrzygnięcia bezpośrednie, jak też ogólne zarządzenia administracyjne [Rajchel, 2009: 221].

W odniesieniu do decyzji administracyjnych wydawanych przez Policję należy podkreślić, że nie stanowią one typowej formy działania omawianej formacji. Mimo że ich kształt pod względem formalnoprawnym jest zbliżony do decyzji wydawanych przez inne organy administracji publicznej – należy podkreślić – że główną ich cechą charakterystyczną jest występowanie w większym zakresie swobodnego uznania administracyjnego stwarzającego Policji możliwość działania na własną odpowiedzialność na podstawie upoważnienia udzielonego przez ustawodawcę. Dlatego też wymaga ono od policjantów gruntownej wiedzy, znajomości zjawisk oraz przyczyn towarzyszącym zagrożeniom bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego, a nawet prognozy na przyszłość, gdyż jego zastosowanie nie może naruszać praw podmiotowych wynikających z innych przepisów czy rozstrzygnięć organów państwa [[Misiuk, Nowakowski, Pomykała, Rajchel, 2005: 146-147].

Z uwagi na fakt, że zadania Policji w ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego determinowane są zmiennością zachodzących w nich wydarzeń, dlatego też działania podejmowane przez funkcjonariuszy winny być natychmiastowe. W tym celu funkcjonariusze mogą stosować rozstrzygnięcia bezpośrednie, które muszą znajdować podstawę w przepisach szczegółowych, gdy istnieje wyraźne upoważnienie ustawowe [Misiuk, Nowakowski, Pomykała, Rajchel, 2005: 149].

Wydawanie rozstrzygnięć bezpośrednich znajduje swoje uzasadnienie w oparciu o treść art. 6 ust. 1 pkt 1 *ustawy z 20 czerwca 1997 r. – Prawo*

o ruchu drogowym (Dz.U. z 2005 r. nr 108, poz. 908 z późn. zm.; dalej zwana Kd.), w którym ustawodawca wyraźnie upoważnił policjanta do wydawania odpowiednich poleceń i sygnałów uczestnikom ruchu drogowego oraz osobom znajdującym się na drodze. Sygnały dawane przez policjanta mogą zaś przybrać różną postać, jednakże w praktyce najczęściej nadawane są ruchem ręki, czy postawą ciała. Polecenia policjanta zwykle są kierowane do większej liczby adresatów, jednakże mogą być również zwrócone wobec konkretnej osoby [Por. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. z 2002 r. nr 170, poz. 1393 z późn. zm.); [Filipek, 1971: 14]

Podkreślenia wymaga fakt, że cechą wspólną wszystkich rozstrzygnięć bezpośrednich jest ich wydanie w sposób natychmiastowy – stosując władczą ingerencję bez konieczności przeprowadzania sformalizowanego postępowania administracyjnego. Niemniej jednak muszą one zostać wyraźnie zakomunikowane ich adresatowi zrozumiałą dla niego treścią, co sprawia, że od razu przynoszą odpowiedni rezultat faktyczny. Należy więc wyrazić aprobatę dla stwierdzenia, że *konkretyzacja praw i obowiązków oraz zarządzenia egzekucyjne zlewają się tutaj w jedną całość i brak jest jakiegokolwiek rozgraniczenia pomiędzy poszczególnymi etapami: postępowaniem jurysdykcyjnym i postępowaniem egzekucyjnym* [Rajchel, 2009: 150]; [Filipek, 1971: 14].

Zastosowanie rozstrzygnięć bezpośrednich w ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego wywołuje także niezwłoczną egzekucję niewymagającą spełnienia szeregu czynności formalnych, zaś jej uproszczona forma uprawnia do działania każdego funkcjonariusza, jeżeli istnieje zagrożenie chronionych przez Policję dóbr. Poza tym specyfika rozstrzygnięć bezpośrednich stosowanych przez funkcjonariuszy w przedmiotowej ochronie wynika z nadrzędności ich obowiązywania [Stefański, 2003: 221].

Prawodawca wskazał, że polecenia i sygnały wydawane przez Policję w celu kierowania ruchem drogowym mają pierwszeństwo przed innymi

aktami różnej rangi regulującymi omawianą sferę, zatem nie można im przypisać cechy wadliwości, jakie mogłyby wykazywać w ich zestawieniu ze szczegółową materialno-prawną podstawą ustawową. W praktyce więc wydawane rozstrzygnięcia bezpośrednio nie sposób zmienić lub uchylić, zaś ewentualna ich wadliwość może wpływać jedynie na odpowiedzialność służbową lub dyscyplinarną funkcjonariusza, który wydał dany akt [Filipek, 1971: 29n].

Wobec powyższego rozstrzygnięcia bezpośrednio stanowią typową formę działania Policji w ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego, tym bardziej, że z reguły (w szczególności) znajdują zastosowanie w sytuacji wymagającej podjęcia natychmiastowej reakcji. Dzięki szybkiemu i skutecznemu zastosowaniu środków zapobiegawczych istnieje możliwość zapobieżenia zagrożeniom dla najważniejszych wartości, jakimi są życie, zdrowie oraz mienie. Jeżeli zaś powodują one naruszenie praw i wolności obywatelskich uzasadniony jest postulat stworzenia ograniczeń w zakresie doboru kadr policyjnych, systematyzacji szkoleń itp. [Rajchel, 2009: 227].

Kolejną formę aktów administracyjnych mających zastosowanie w ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego stanowią ogólne zarządzenia administracyjne. Charakteryzują się tym, że *zobowiązują one swych adresatów do działania lub zaniechania, które jest już ostatecznie w obliczu prawa skonkretyzowane i może być egzekwowane bez potrzeby wydawania jakichkolwiek dalszych aktów prawnych* [Rajchel, 2009: 229].

Ogólne zarządzenia administracyjne wywołują skutki z chwilą autorytarnego stwierdzenia, że dany akt znajduje zastosowanie wobec konkretnego adresata, co najczęściej dokonuje się w sposób dorozumiany, poprzez przystąpienie do egzekwowania postanowień omawianego aktu. Z uwagi na fakt, że ogólne zarządzenia administracyjne mogą przybierać różną postać, należy wskazać, że na gruncie przepisów prawa drogowego najczęstszym ich rodzajem są znaki i sygnały drogowe wyrażone w postaci rysunkowych symboli, ustalone jako znaki nakazu i zakazu. Poza tym ich moc obowiązująca będzie istniała, jeżeli zostaną skonkretyzowane przez

dalszą normę prawną, polegającą na wyrażeniu woli uprawnionego organu w kierunku ich właściwej lokalizacji [Rajchel, 2009: 230] [por. rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. z 2003 r. nr 220, poz. 2181 z późn. zm.)].

Obok zewnętrznych aktów administracyjnych występują również wewnętrzne akty, których możliwość wydania wynika z przyznanych organom nadrzędnym uprawnień do kształtowania pozycji i zakresu kompetencji organów szczebla niższego. Wydawane w strukturze organizacyjnej Policji wewnętrzne akty administracyjne najczęściej przyjmują postać poleceń i rozkazów [Por. art. 58 uoP].

Polecenie służbowe, jak też rozkaz charakteryzujące się m.in.: indywidualizacją adresata poprzez narzucenie mu obowiązku konkretnego zachowania stanowią przykłady typowych aktów kierownictwa wewnętrznego Policji, których obecność znajduje również swój wyraz w ramach przedmiotowej ochrony [Łętowski, 1972: 118n], [Płowucha, 1995: 118n].

Ponadto wśród wewnętrznych aktów administracyjnych występują także opinie oraz wszelkiego rodzaju informacje udzielane przez Policję innym organom, które określone są poprzez odrębne przepisy. Z uwagi na fakt, że mają one charakter pomocniczy, to wpływają głównie na podjęcie prawidłowych rozstrzygnięć; zatem szczególnego znaczenia nabiera ich rzetelność i kompleksowość w przygotowaniu [Rajchel, 2009: 231-232].

Podjęta powyżej analiza dotycząca prawnych zagadnień aktów administracyjnych wydawanych przez Policję w ochronie bezpieczeństwa i porządku ruchu drogowego miała głównie charakter sygnalizujący wagę poruszonego problemu, bowiem w literaturze przedmiotowy aspekt nie jest zbyt często charakteryzowany.

Summary

The issues concerning the protection of road traffic safety and road traffic order make up an extremely compound issue, first of all, due to numerous causes and circumstances accompanying them, and also in connection with duties of the state to assure them. They were the object of theoretical deliberations several times.

Talking about the causes and circumstances concerning the objective protection it is necessary, first of all, to pay attention to the totality of issues connected with numerous road events occurring in road traffic.

The above analysis concerning the legal issues of administrative acts concerning the protection of road traffic safety and road traffic order issued by the police has had mainly a character signalling the significance of the raised problem because in literature this aspect is characterized, but not too often.

- [1] Błaś, A. 2005. *Prawne formy działania administracji publicznej*, in: *Prawo administracyjne*, J. Boć (red.), Wrocław.
- [2] Boć, J. (red.). 2005. *Prawo administracyjne*, Wrocław.
- [3] Borkowski, J. 1999. *Decyzja administracyjna*, Łódź–Zielona Góra.
- [4] Dz.U. z 2005 r. nr 108, poz. 908 z późn. zm.
- [5] Dz.U. z 2007 r. nr 43, poz. 277 z późn. zm.
- [6] *Ewolucja prawnych form administracji publicznej*. Księga jubileuszowa z okazji 60. rocznicy urodzin Profesora Ernesta Knosali pod red. L. Zacharko, A. Matana, G. Łaszczycy, Warszawa 2008;
- [7] Filipek, J. 1971. *Przepisy i działania bezpośrednio zobowiązujące w ruchu drogowym*, Kraków 1971.
- [8] Górski, M. 2004. *Akt administracyjny jako prawna forma reglamentacji oddziaływania na środowisko*, in: *Jednostka, państwo, administracja – nowy wymiar*, E. Ura (red.), Rzeszów.
- [9] Jaworski, W.L. 1924. *Nauka prawa administracyjnego. Zagadnienia ogólne*, Warszawa.
- [10] Krupa, B. 2009. *Decyzja administracyjna oraz środki jej kontroli*, in: *Akty normatywne i akty administracyjne*, M. Karpiuk (red.), Warszawa.
- [11] Łętowski, J. 1972. *Polecenie służbowe w administracji*, Warszawa.

-
- [12] Materiały III Międzynarodowej Konferencji Naukowej zamieszczone w publikacji *Prawno-ekonomiczne i techniczne aspekty bezpieczeństwa w ruchu drogowym*. 2007. K. Lejdy, K. Rajchela, S. Wieczorka (red.), Rzeszów–Krasiczyn.
- [13] Misiuk A., Nowakowski, Z., Pomykała, M., Rajchel, K. 2005. *Zarządzanie ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego w państwie. Wybrane prawno-organizacyjne aspekty działalności Policji*, K. Rajchel (red.), Rzeszów
- [14] Nowakowski, Z. Rajchel, K. 2003. *Wypadki drogowe. Prawo o ruchu drogowym*, Warszawa.
- [15] Ochendowski, E. 2009. *Prawo administracyjne. Część ogólna*, Toruń.
- [16] Pieprzny, S. 2003. *Policja. Organizacja i funkcjonowanie*, Kraków.
- [17] Płowucha, S. 1995. *Zagadnienia prawne organizacji i funkcjonowania Policji*, Szczytno.
- [18] Rajchel, K. 2007. *Bezpieczeństwo ruchu drogowego w działaniach administracji publicznej*, Rzeszów.
- [19] Rajchel, K. (red.). 2009. *Administracja bezpieczeństwa i porządku publicznego ze szczególnym uwzględnieniem aspektów prawno-organizacyjnych Policji*, Warszawa.
- [20] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz.U. z 2002 r. nr 170, poz. 1393 z późn. zm.);
- [21] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz.U. z 2003 r. nr 220, poz. 2181 z późn. zm.).
- [22] Rybicki, Z., Piątek, S. 1984. *Zarys prawa administracyjnego i nauki administracji*, Warszawa.
- [23] Starościak, J. 1978. *Prawne formy i metody działania administracji publicznej*, in: *System prawa administracyjnego*, t. III, red. T. Rab-ska, J. Łętowski, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk.
- [24] Stefaniuk, M. 2009. *Działanie administracji publicznej w ujęciu nauk administracyjnych*, Lublin.
- [25] Stefański, R.A. 2003. *Ustawa prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Warszawa.
- [26] Szałowski, R. 2010. *Prawoadministracyjne kompetencje Policji*, Łódź.

-
- [27] Szczuraszek T. (red.). 2008. *Bezpieczeństwo ruchu miejskiego*, Warszawa.
- [28] Ura, E. Ura, Ed. 2009. *Prawo administracyjne*, Warszawa.
- [29] Wiktorowska, A. 2007. *Kierunki zmian w teorii prawnych form działania administracji*, in: *Koncepcja systemu prawa administracyjnego*. Zjazd Katedr Prawa Administracyjnego, Postępowania Administracyjnego, Zakopane 24–27 września 2006 r., pod red. J. Zimmermanna, Warszawa.
- [30] Ziemiński, K.M. 2005. *Indywidualny akt administracyjny jako forma prawna działania administracji*, Poznań.
- [31] Zimmermann, J. 2006. *Prawo administracyjne*, Kraków.